

שעת העקירה, בין לחומרא, בישראל לגבי הרגשה בשעת עקירה, ובין לקולא, בגוי שהתגייר, כיון שהיתה העקירה בגיורתו, הרי הוא טהור, גם אם יצאה לאחר שהתגייר.

ומסקינן: תיקו!

בעי רבא: זבה שנעקרו מימי רגליה [המטמאים משום מעין הזב] אך עדיין לא יצאו ממנה.

וירדה וטבלה לטהרתה מטומאת זובה, ולאחר מכן הטילה מי רגליה — מהו?

האם הקובע לטמא את מעין הזב זה הזמן שנעקר המי רגלים, והטבילה כבר לא תעזור לטהר את המי רגלים, או שמא הזמן הקובע לטמא זה הטלת מי הרגלים ואז היא כבר לא טמאה שנטהרה על ידי המקוה.

והספק הוא: גם אם תמצא לומר בתר עקירה אזלינן, הני מילי שכבת זרע, ולא מצי נקיט לה, שאין יציאת הקרי בשליטתו של רואה הקרי, ולכן משעה שנעקר נחשב שיצא. אבל מימי רגליה, דמצי נקיט לה, לא אמרינן דמשנעקרו לצאת הרי הם כמי שיצאו.

או דילמא לא שנא. משום שכל עקירה נחשב יציאה.

ומסקינן: תיקו!

עוד בעי רבא: עובדת כוכבים זבה, שאינה טמאה מהתורה בזיבה, אלא שגזרו חכמים עליה שתהא טמאה כזבה, שנעקרו מימי רגליה בזמן שהיא גויה.

וירדה וטבלה לגירותה, ואחר כך הטילה את מג-ב מי הרגלים [שנעקרו קודם], מהו?

והספק הוא: גם אם תימצי לומר בתר עקירה אזלינן אף על גב דמצי נקיט להו [אפילו לצד שבישראלית היא נטמאת באופן הזה אם טבלה בין עקירה להטלת מים], הני מילי ישראלית, דטמאה דאורייתא. אבל עובדת כוכבים זבה, דטמאה רק מדרבנן, אימא לא גזרו עליה למיזל בתר עקירה.

או דילמא לא שנא גיורת מישראלית. וכיון שנעקרו מימי רגליה לפני טבילתה ויצאו לאחר מכן, הרי היא מטמאה.

ומסקינן: תיקו!

שנינו במשנה: הזב ובעל קרי מטמאין בכל שהן.

אמר שמואל: זב צריך שיהיה בזובו שיעור לפחות כחתימת פי האמה כדי שיטמא. שנאמר "או החתים בשרו מזובר", שמשמעותו — שהזוב יחתים את מקום יציאתו מבשרו, והיינו פי האמה.

מחמת חולי הזרע, ונחשב ראוי להזריע אף על פי שבפועל מחמת החולי לא יבא לידי זרע.

אבל לטמא, צריך רק שהאיש ירגיש בעקירתו, וללישנא קמא גם ביציאתו. ולא תלוי כלל בהרגשות האשה.

מגיעה בפועל עד לעומק הרחם, למקום שתזריע, ולכן בפועל לא יצליח להוליד.

אך הרמב"ן כתב, שאשה הטוענת שבעלה סריס כי אינו יורה כחץ, הכוונה היא שהסריס מרגיש בעקירת השכבת זרע וביציאתו, ורק האשה אינה מרגישה שהזרע יורה כחץ

ומקשה הגמרא: **והאנן תנן: הזב ובעל קרי מטמאין בכל שהן?**

ומתרתת הגמרא: **הוא [שמואל] דאמר כרבי נתן⁽⁴⁹⁾.**

דתניא: רבי נתן אומר משום רבי ישמעאל: זב צריך כחתימת פי האמה, ולא הודו לו.

מאי טעמא דרבי ישמעאל?

דאמר קרא "או החתים בשרו מזובר".

ורבנן, הסוברים שאפילו כל שהוא זוב מטמא, מה הם למדו מהפסוק "או החתים"? **ההוא קרא מבועי ליה לחדש לנו שרק זוב לח [היכול לחתום פי האמה] מטמא.**

ואינו מטמא זוב יבש, שאינו חותם פי האמה, כי בהתייבשו הוא נופל.

ורבי ישמעאל, מנין לו שזוב יבש אינו מטמא? ההוא, הדין שרק זוב לח מטמא, מ"רר" נפקא, דמשמע לח ולא יבש.

ורבנן, מה הם דורשים מהפסוק "רר"? **ההוא קרא לא בא ללמדנו שצריך זוב לח, אלא למנינא הוא דאתא, ללמדנו על מנין הראיות המטמאות את הזב. וכמו שדרשו את הפסוק בזב "וזאת תהיה טומאתו בזובו, רר בשרו את זובו", ודורשים:**

"זובר" — הרא.

"רר בשרו" — תרי.

"את זובר" — תלת.

לימד הכתוב על זב בעל שלש ראיות, שחייב

בקרבן.

ומסיפא דקרא, דכתיב **"או החתים בשרו מזובר, טומאתו היא"**, דורשים שגם אם לא ראה "זוב שלם" של שלש ראיות, אלא רק **טמא "מקצת" זובר, כלומר, שלא ראה שלש ראיות אלא שתיים בלבד, הרי הוא טמא.**

לימד הכתוב על זב בעל שתי ראיות — שמטמא משכב ומושב [אך אינו מביא קרבן].

ורבי ישמעאל, שדורש את הפסוק "רר" שרק לח מטמא ולא יבש, מנינא של שלשת ראיות הזב לחיוב קרבן, מנא ליה? נפקא ליה מדרבי סימאי.

דתניא: רבי סימאי אומר: מנה הכתוב בפסוק הראשון בפרשת זבים שתיים ראיות בלבד, שנאמר "איש איש כי יהיה — א. זב מבשרו,

ב. זובו" — טמא הוא.

וקראו הכתוב "טמא" לאחר שתי ראיות בלבד.

ואילו לאחר מכן, בפסוק הבא, מנה הכתוב שלש ראיות, ורק אז קראו טמא.

א. "וזאת תהיה טומאתו בזוברו.

ב. רר בשרו את זוברו.

ג. או החתים בשרו מזוברו.

הא כיצד נישב את הסתירה, אם נחשב טמא

49. והקשה הריטב"א אם זה מחלוקת תנאים ופסק שמואל כרבי נתן בשם רבי ישמעאל

אחרי שתי ראיות או אחרי שלש?

שתים ראיות לטומאה, ושלוש ראיות לחייב את הזב קרבן.

ולמאן [רבנן לעיל] דנפקא ליה תרוייהו, גם לטומאה גם לקרבן, מ"זאת תהיה טומאתו בזובו, רר בשרו את זובו" [שהוא הפסוק השני], קרא קמא ד"איש איש כי יהיה זב מבשרו", מאי עביד ליה?

מבעי ליה ללמדנו שאינו מטמא עד שיצא מבשרו. (50)

וסיפא דקרא קמא דכתיב "זובו טמא", למה ליה?

לימד על הזוב [הטיפה עצמה] שהוא טמא, מלבד מה שהוא מטמא את האדם בראיה.

ועתה הגמרא חוזרת לדון במה שאומרת המשנה, שבעל קרי מטמא בכל שהוא.

אמר רב חנילאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון: שכבת זרע שיעורה:

לרואה את שכבת הזרע [כלומר שיוצא מגופו], במשהו.

לנוגע בה, בטיפה עצמה, בכעדישה.

ומקשה הגמרא: והאנן "מטמאין בכל שהוא", תנן.

מאי לאו, לנוגע בה תנן, ואמאי אמר רב חנילאי ששיעורה בכעדישה?

ומתרצת הגמרא: המשנה לא מדברת על נוגע. אלא לרואה תנן. שרואה מטמא בכל שהוא, אבל הנוגע, שיעורו בכעדישה.

תא שמע: חומר בשכבת זרע מבשרין, וחומר בשרין מבשכבת זרע:

חומר בשרין — שהשרין אין חלוקה טומאתו, שכל שרץ מטמא, בין קטן בין גדול. מה שאין כן בשכבת זרע, שאין מטמאה אלא ביוצאת מאדם גדול, אבל קטן פחות מגיל תשע אין לו קרי.

חומר בשכבת זרע — שהשכבת זרע מטמא בכל שהוא, מה שאין כן בשרין.

מאי לאו, הא דאיתא בברייתא חומר בשכבת זרע משרץ שהיא מטמאה בכל שהוא, הוא לנוגע. וקשה על רב חנילאי, הסובר שהנוגע בשכבת זרע נטמא רק בכעדישה.

ומתרצת הגמרא: לא. החומר הוא ביחס לרואה, ששיעורו בכל שהוא.

50. בתוספות הקשו, הרי הגמרא [לעיל לב ב] לומדת מהפסוק "זב מבשרו", ולא כשיצא לאונסו, וכאן הגמרא לומדת שצריך יצא הזוב מבשרו ואינו מטמא בפנים. ותירץ, שאפשר ללמוד את שתי הדרשות מפסוק אחד. וביאר הערוך לנר, כי ממה שלא כתב "זב ממנו" אלא "זב מבשרו" לומדים ולא לאונסו, וממה שכתב זב מבשרו ולא זב בשרו, לומדים שצריך שיצא

למה לא אמר דבר בשם אומרו, ולא אמר הלכה כרבי נתן?

ותירץ שלא היה מפורסם הדבר בשם רבי נתן ואילו אמר הלכה כרבי נתן לא היו יודעים מה אמר רבי נתן שהלכה כמותו. ועוד תירץ שהיו ששנו את הדין בשם תנאים אחרים ולא היה ברור לשמואל איזה תנא הוא בעל המימרא.

אלא דאכתי תקשי: **והא דומיא דשרץ קתני**, ששכבת זרע חמורה משרץ, **מה שרץ נאמר שיעורו בכעדשה בנגיעה, אף שכבת זרע שיעורה בכל שהוא בנגיעה?**

ומתרצת הגמרא: **אמר רב אדא בר אהבה: "שום שרץ" קתני, ו"שום שכבת זרע" קתני**. שהתנא לא השווה אותם לצורת הטומאה, אלא שנה לנו שיש חומר בשכבת זרע משרץ, ששכבת זרע מטמאה בראיה בכל שהוא ואילו בשרץ לא מצינו לטומאתו, שהיא רק במגע, שיעור כל שהוא פחות מכעדשה.

ומקשה הגמרא: **וכי שרץ לא מטמא בשום פנים במשהו?**

והא אנן תנן: האברים [של מת או נבלה או שרץ] **אין להם שיעור לטומאתם, ואפילו יש באברים פחות מכזית בשר המת, ופחות מכזית בשר נבילה, ופחות מכזית מכעדשה מן השרץ מטמאים, כל אחד בטומאה שלו**⁽⁵¹⁾.

ואם כן, כיצד שנה התנא לעיל שלא תיתכן טומאה בשרץ בפחות מכעדשה?

ומתרצת הגמרא: **שאני אבר, דכוליה אבר בשלמותו — במקום עדשה קאי!** שחשיבות

אבר שלם הוא כחשיבות עדשה, ולכן אמר התנא שלא מצינו בשרץ טומאה בלי חשיבות של עדשה. אבל שכבת זרע מטמאת גם בלי חשיבות של עדשה.

תדע שחשיבות האבר הוא בשלימותו, **דהא אילו חסר פורתא אבר — מי קמטמא?** כי כאשר אבר קטן הוא בשיעור פחות מכעדשה, הוא אינו מטמא אלא בשלימותו, ומתוך שלימות זו הוא חשוב כעדשה⁽⁵²⁾.

וחוזרת הגמרא להסבר הברייתא:

שכבת זרע דחלוקה טומאתו — מאי היא?

אילימא שהחלוקה היא בין ישראל לנכרים, שהנכרי אינו מטמא בטומאת קרי.

לא יתכן. **כי הכי נמי איכא מצינו חלוקה כזאת בשרץ. שיש עכבר דים שאינו מטמא, ועכבר דיבשה שמטמא.**

אלא כוונת התנא היא שאין בשרץ חלוקה בין קטן לגדול. שכל שרץ מטמא, מה שאין כן בשכבת זרע, שלקטן אין טומאת קרי.

אמר רב פפא: דינו של רב חנילאי ששכבת זרע מטמאת בכעדשה ולא בכל שהוא, הוא כתנאי, נחלקו תנאים בדבר:

מגופו. התורה שבכל שיעור שנקרא נמלה או שרץ חלים עליה הדינים.

52. הגמרא [נזיר נא ב] **מסתפקת האם מספיק שחתיכה כל שהוא יחתך מהשרץ בשביל שלא יטמא אלא אם יש כזית, או שהפירוש שנחתך חתיכה כל שהוא שעל ידי חסרון החתיכה השרץ לא יכול לחיות.**

51. אבר שלם אף על פי שאין בו כזית, האוכל אותו לוקה והנוגע בו נטמא, וטעם הדבר: **שיטת רש"י** [שבועות כא ב] דבריה [דבר שלם כמו כברייתון] הוא דבר חשוב כמו שיעור כזית, ואילו **שיטת התוספות והרא"ש** [חולין צו א] שמאחר והתורה אמרה ששרץ מטמא ואסור לאכול נמלה כאילו שפירשה

דתניא: מניין לרבות נוגע בשכבת זרע שאינה מטמאת אלא את הנוגע בה בכעדשה?

תלמוד לומר "או איש" [וסובר רב פפא שמדובר בפסוק "או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא"].

והיות ופליגי תנאי בעלמא, במחלוקת כללית עקרונית, דאיכא דאמרי, בכל מקום שלומדים דין אחד מדין אחר [על ידי גזירה שווה או היקש או במה מצינו] דון מינה ומינה, עלינו להשוות לגמרי את הדין הנלמד לדין המלמד, וכל הפרטים שיש במלמד יהיו בנלמד. ואיכא תנאי דאמרי, אמנם את עיקר הדין דון מינה, אבל לא לגמרי, אלא את שאר הפרטים של הדין אוקי באתרה, נלמד ממקומו.

הרי גם כאן תהיה את אותה מחלוקת תנאים: למאן דאמר דון מינה ומינה, נשווה דין שכבת זרע לשרץ לגמרי, ונאמר, דון מינה: מה שרץ מטמא בנגיעה, אף שכבת זרע מטמאת בנגיעה. ונמשיך ונדון גם את שאר הפרטים, ומינה: מה שרץ שיעור טומאתו

בכעדשה, אף שכבת זרע אינה מטמאה אלא בכעדשה.

ולמאן דאמר דון מינה ואוקי באתרא, אמנם דון מינה: מה שרץ מטמא בנגיעה, אף שכבת זרע מטמאת בנגיעה, אבל, ואוקי באתרא, את שאר הפרטים והצורה ששכבת זרע מטמאה בנגיעה נלמד ממקומו [והיינו משכבת זרע עצמן] ולא מהלמד [שרץ], מה שכבת זרע מטמאה לרואה אותה בטומאת קרי במושהו, אף לנוגע בה הרי היא מטמאה אותו בטומאת מגע במושהו⁽⁵³⁾.

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא: ממאי דמ"או איש" האמור בפרשה דשרץ קמרי ליה תנא דבריייתא, ונתלה את הדין בפלוגתא דתנאי אי דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא?

דילמא מ"או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע" קמרי ליה שנטמא בנגיעה בדומה לראיה. ודכולי עלמא סברי הכא דון מינה ומינה, ויש לו את כל דיני שכבת זרע, שהרי זה לימוד מדין שכבת זרע אחד למשנהו, כמו שרואה מטמא בכל שהוא, אף נוגע.⁽⁵⁴⁾

53. ברמב"ם פסק ששכבת זרע מטמאת בנגיעה בכעדשה. והקשה בערוך לנר שהרי בכל הש"ס פסק דון מינה ואוקי באתרה, ולכאורה מבואר בגמרא שלפי התנאים שדורשים דון מינה ואוקי באתרא שכבת זרע מטמא במשהו. ואם כן, למה פסק הרמב"ם ששכבת זרע מטמאת במשהו.

ותירץ, לפי מה שמבואר בברכת הזבח בשם חתנו הר"י כהן, שהרמב"ם סובר שדווקא בגזירה שווה אמרינן דון מינה ואוקי באתרא, אבל בהיקש אמרינן דון מינה ומינה, אם כן כאן שזה

היקש, אמרינן דון מינה ומינה, ונלמד לגמרי משרץ שצריך שיעור של עדשה.

54. התוספות מקשים, שלכאורה יותר מסתבר כמו רב הונא, שנלמד שכבת זרע מ"או איש" של שכבת זרע, ולא מפרשה אחרת של שרץ. ומבארים תוספות את הסברא של רב פפא שעדיף ללמוד טומאת מגע ממגע של שרץ ולא מראיה של שכבת זרע.

ובריטב"א תירץ שה"או" של שרץ הוא בתחילת הפסוק, וה"או" של שכבת זרע הוא

תינוקת בת י' ימים שראתה דם ביום לידתה, ונהיית נדה למשך שבעה ימים, אם אחר כך ראתה דם בימים השמיני, התשיעי והעשירי ללידתה, **מטמאה בזיבה**. אבל לפני י' ימים אין אפשרות במציאות שתהיה זבה, מאחר וראיית דם בתחילה מטמאת אותה בשבעת ימי נידות, ורק אם רואה דם נוסף אחרי שבעת ימי הנדות, במשך שלשה ימים, היא נעשית זבה גדולה.

תינוק בן יום אחד —

אם ראה זוב, אפילו ביומו הראשון, **מטמא בזיבה**. כי זכר מטמא בזיבה מיד ביום הראשון לראייתו.

ואם היה התינוק מצורע, הרי הוא **מטמא בנגעים**.

ואם נגע התינוק במת, או שהיה באהל המת, הרי הוא **מטמא בטמא מת**.⁽⁵⁵⁾

שיילנהו ל"תנאי" [האמוראים השונים את הברייתות] על איזה פסוק שנו את הברייתא.

איכא דתני, שנו שהברייתא מדברת על הפסוק של שרץ, **כרב פפא**.

ואיכא דתני, שנו שהברייתא מדברת על הפסוק של שכבת זרע, **כרב הונא בריה דרב נתן**.

מתניתין:

מכאן עד סוף הפרק מפרטת המשנה את כל הדינים שחלים על האדם התלויים בגיל.

המשנה מתחילה למנות כמה דברים שנוהגים בכל גיל, משעת הלידה, אפילו בתינוק בן יומו. אבל בעובר שאינו בן יומו אין נוהגים הדינים האלו. ואלו הם:

תינוקת, אפילו **בת יום אחד** שיצא ממנה דם נדות, **מטמאה בנדה**.

טומאה.

וברוקח [סימן שטן] כתב, שאשת כהן מעוברת מותרת להיכנס לאהל המת, ולא צריכה לחשוש שמא היא מטמא בכך את העובר הכהן שבכטנה, כי יש ספק שמא העובר הוא נקבה, ועוד ספק, אפילו אם העובר הוא זכר, שמא העובר נפל. וכיון שיש ספק ספיקא האם יש כאן כהן שאסור לטמאות אותו, מותר לה להיכנס לאהל המת.

ומקשה החלקת יואב [קבא דקשיתא מג], שמשמע מהרוקח שאם היא יודעת בוודאות שהעובר הוא כהן זכר בר קיימא, היתה אסורה להיכנס לאהל המת מפני שהיא מטמאה אותו. והרי במשנה מבואר שעובר אינו נטמא, ואם כן, אפילו אם תדע שהעובר זכר בן קיימא תהיה

באמצע פסוק, ואם כן, לפי התנאים הסוברים בכל הש"ס שאי אפשר לדרוש מ"או" כי צריך תיבה לחלק, אם כן רק ה"או" של שרץ שהוא בתחילת פסוק מיותר, שלא בא לחלק, ואילו ה"או" של שכבת זרע בא לחלק ואינו מיותר.

55. הגמרא מדייקת שכל הדברים במשנה הם דווקא בבן יום אחד, אבל בעובר לא נוהג כל הדינים של המשנה.

ובמאירי [סוכה כא א] כתב הטעם, לפי שהטומאה נוגעת בעובר בהיותו בבית הסתרים, וטומאה הנוגעת בבית הסתרים אינו מטמאת. והמגן אברהם [או"ח שמג ב] כתב, שהעובר הוא בגדר "טהרה בלועה" בגוף אחר, ולמדנו לעיל [מב ב] שטהרה בלועה אינה מקבלת

ולגבי לנהוג בו מנהגי אבילות, הרי הוא התינוק, אם מת, לאביו ולאמו ולכל קרוביו, כחתן שלם, שחייבים להתאבל עליו כגדול.

גמרא:

דנה הגמרא: **מנא הני מילי** שאפילו קטנה בת יום אחד נוהגים בה דיני נדה?

דתנו רבנן: כתוב בפרשת נדה [ויקרא יא יט] "אשה כי תהיה זבה, דם יהיה זובה בבשרה" [ומדובר בנדה, ולא בזבה].

איין לי אלא אשה, כי משמע מדברי הכתוב שרק לגבי "אשה", דהיינו, גדולה ולא קטנה, נאמרה פרשת נדה.

בת יום אחד, שלא קרויה אשה, לרבות אותה לדיני נדה, **מניין?**

תלמוד לומר "ואשה". אות הו"ו מיותרת, ובאה לרבות אפילו קטנה.

שנינו במשנה: **בת י' ימים לזיבה:**

ודנה הגמרא: **מנא הני מילי?**

דתנו רבנן: נאמר בפרשת זבה "אשה כי תזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה". **איין לי אלא אשה** משמע רק על גדולה הקרויה אשה נאמרה פרשת זבה. תינוקת בת

וזוקק ל**יבום**. אם אחרי שנולד התינוק מת אחיו בלי להשאיר אחריו זרע, אסורה אשת אחיו המת להינשא עד שיגדל התינוק ויבם או יחלוץ לה.

ואם מת אביו של התינוק בלי זרע אחר, הרי תינוק זה **פוטר** את אמו **מהיבום**, אפילו מת התינוק בהיותו בן יומו, ובלבד שיהיה בן קיימא ולא נפל.

ומאכיל בתרומה. בת ישראל הנשואה לכהן אוכלת בתרומה. ואם מת בעלה הכהן, הרי כל זמן שיש לה זרע מבעלה הכהן, עדיין היא אוכלת בתרומה.

אבל אם אין לה זרע מבעלה הכהן, היא שבה אל בית אביה הישראל, ואסורה לאכול בתרומה.

ופוסל מן התרומה. בת כהן הנשואה לישראל, אסור לה לאכול תרומה אפילו אם מת בעלה, כל זמן שיש לה זרע מבעלה הישראל. אבל אם מת בעלה, ומת גם כל הזרע שנולד לה מבעלה הישראל, הרי היא שבה אל בית אביה הכהן ואוכלת בתרומה.

א-ת"א **ונחל**, יורש התינוק אפילו בהיותו בן יום אחד, את קרוביו שמתו.

ומנחיל, מוריש את נכסיו לקרוביו, אם הוא מת.

וההורגו — **חייב** מיתה, ככל הורג אדם.

מותרת להיכנס.

אמנם באחיעזר [חלק ג' סימן סה ו] ובקובץ **שיעורים** [חלק ב' סימן מא] כתבו, שאפילו אם הכהן לא נטמא, אסור לו להיות באהל המת.

ולכן, אם לא היה ספק ספיקא, אז אף על פי שהעובר הכהן אינו נטמא, אסור להכניס אותו לאהל המת. ורק בגלל שזה ספק ספיקא מותר למעוברת להיכנס.